

Posudek vedoucího na diplomovou práci

Název práce: STUDENTI UČITELSTVÍ S PORUCHOU UČENÍ

Autorka práce: Mgr. Michaela Pejchalová

Předložená diplomová práce se zabývá problematikou specifických poruch učení u dospělých. Toto téma je v současné době řešeno poměrně často, přístup diplomantky je nový tím, že se orientuje na jednu úzkou skupinu dospělých, a to na studenty učitelství. Vychází z velmi obecné otázky, zda si budoucí učitel uvědomuje specifičnost jeho problému a jak zvažuje případné kontraindikace pro svou budoucí profesi učitele. (Může učit ten, kdo sám má problém?)

Autorka vychází z prostého faktu, že v současně podporujícím přístupu vysokých škol (což je ošetřeno i legislativně) poskytovat podpůrné přístupy při studiu studentům se speciálními potřebami studují učitelství právě i studenti se specifickými poruchami učení. Oceňuji, že se autorka práce nespokojila s percepcí samotných studentů, nýbrž se v otevřeném on-line dotazníkovém šetření obrátila na veřejnost. Dále oceňuji, že je práce psána velmi kultivovaným jazykem, je čtivá a vystupuje z ní zaujetí pro dané téma. Autorka je pro něj motivována osobní zkušeností. Seznámila se se studenty, kteří jsou dyslektici a v rozhovorech s nimi se i objevilo téma, jak své potíže zvládali a zvládají a jakými budou asi učiteli.

Teoretická část práce je velmi pečlivě strukturována do pěti kapitol, ve kterých autorka postupuje od obecných aspektů problematiky (specifické poruchy učení v dospělosti, specifické poruchy učení a sebepojetí, specifické poruchy učení a zaměstnání), k aspektům dotýkajícím se vysokoškolského studia (studentů specifické poruchy učení a studium na vysoké škole, specifické poruchy učení a studium učitelství). Zde se zaměřuje mj. na legislativu, která podpůrné přístupy ke studentům s SPU zajišťuje a vývoj řešení vysokoškolské problematiky u nás (cca od 90. let do současnosti). Čtenář se dále seznámí se systémem vysokoškolského poradenství i doporučenými podpůrnými přístupy při studiu studentů s SPU. Důležitou kapitolou je ta, která představuje důsledky specifické poruchy učení pro profesi učitele – a to jak při studiu (komplikující faktory vyplývající ze specifických obtíží), tak v budoucí profesi. Zde byly shromážděny cenné zdroje, které se zabývají otázkou, jaké to je, když je učitel dyslektik. Přitom se diplomantka nesoustřeďuje jen na negativní aspekty, nýbrž hledá i pozitiva – v čem může být zkušenost s problémy, které doprovází vzdělávání u jedinců s SPU, pro budoucího učitele přínosná. Nechybí ani nálezy týkající se možného promítání symptomů specifické poruchy přímo do výkonu učitelství (chyby v písemném projevu, včetně chyb na tabuli, obavy ze selhání, hodnocení chybovosti učitele rodiči žáků aj.) Je beze sporu zřejmé, že autorka umí pracovat s odbornou literaturou a je pro ni zcela běžné pracovat se zahraničními zdroji. Celkově lze práci s literaturou zhodnotit jako vysoký standard v této oblasti (autorka využívá stylu APA).

Výzkumná sonda je postavena na kombinaci kvantitativních i kvalitativních přístupů. V kvantitativní části byly realizovány polostrukturované rozhovory se studenty se specifickými poruchami učení z různých vysokých škol. Autorka vycházela ze sedmi rozhovorů se studenty ve věku 21-29 let, ve kterých sledovala pět dílčích výzkumných otázek zaměřených na percepci problému i sebepojetí (jak jedinci se specifickou poruchou učení hodnotí studium učitelství; jaká vnímají rizika při studiu; jaké využívají zvládací strategie pro překonání obtíží; jaký vliv má specifická porucha učení na učitelství; jaký vliv má specifická porucha učení na přístup k žákům a žákyním).

Kvantitativní šetření, zaměřené na doplnění problematiky dvěma aspekty – jak se obecně smýšlí o učitelích se specifickou poruchou učení a jaká jsou rizika i přínosy specifické poruchy učení v učitelství – byly zjišťovány pomocí on-line dotazníku. Získala 364 odpovědí, což je zajímavý počet, s převahou výpovědí žen (3/4), věkové kategorie respondentů do 29 let (cca 2/3), s téměř polovičním zastoupením respondentů – vysokoškoláků a s poměrně vyváženým rozložením dle sídel (třetina malá sídla, třetina města do 100 tis. obyvatel, třetina města nad 100 tis. obyvatel).

Velmi si cením, že v popisu výzkumu autorka práce reflektuje obtíže, které měla při vyhledávání respondentů, sběru dat i z hlediska tvorby vzorku, ale i toho, že jejím cílem nebylo přispět

k diagnostice specifické poruchy učení, nýbrž se zajímala i percepci specifického problému, i kdyby byla porucha učení u jedince třeba již kompenzována.

Prezentace dosažených dat je dobře strukturována, autorka v analýzách postupuje z hlediska biografického, všímá si nejdříve zkušeností respondentů ze školních let (přístupy rodičů, učitelů, spolužáků, přátel) i postupného uvědomování si specifických obtíží a postupného budování vztahu k sobě. Hledá také percepci silných stránek osobnosti, „klíčů“ pro budování pozitivního sebepojetí i postupů, které umožnily postupné překonávání překážek. Zajímá se o nalezení motivačních aspektů pro studium na vysoké škole a konkrétně i pro studium učitelství a výkon učitelské profese, s pozitivními i negativními očekáváními. Mezi kategorie, které byly ve výpovědích nalezeny, patří i ty, které již jdou velmi blízko ke stanoveným otázkám – jaké má konkrétní student obtíže, jak se s nimi vyrovnává, co mu pomáhá, ale také, jakou má percepci budoucnosti i představu o svém profesním uplatnění, včetně identifikace překážek, které by mohly výkonu učitelství bránit. V rozhovorech byla také objevenou kategorií otázka poskytování poradenských služeb na vysoké škole a využívání oficiálních podpůrných mechanismů (statutu studenta se speciálními potřebami).

Přehlednosti napomáhají grafická zpracování kvantitativní části práce, přinášející údaje, že veřejnost je zatím v názoru nejednotná, jedna třetina je poměrně k problému vstřícná, neztrácuje učitele se specifickou poruchou učení a dovede identifikovat nejen negativa, ale i pozitiva, naopak jedna třetina toto nedoporučuje. A jedna třetina by dokonce měla problém, kdyby učitel – dyslektik učil jejich dítě.

Za velmi zajímavou pasáž považuji část diskuse, ve které se autorka pokouší o postižení trajektorie výskytu specifických obtíží od dětského věku do dospělosti, s mapováním podpůrných mechanismů, postupným zpracováním odlišností ze strany jedince i budováním copingových strategií i odklonem od vnějších forem podpory k vnitřním, což ve svém důsledku může přispět k představě, že vnější podpora na vysoké škole již nemusí být nutná či dokonce žádoucí. To by mohlo svědčit o významu podpory rozvoje osobnosti i kompenzačních strategií, kdyby ovšem, jak zjistila ve své práci autorka, nebyl tento postoj doprovázen také obavami ze selhání, zveřejněním obtíží nebo obavou ze zesměšnění. I proto je stále nutné, přes desetiletá období problematiky u nás, dále hovořit o problémech jedinců s SPU, včetně vysokoškolských studentů. Jak by se podle autorky mohlo přispět k větší osvětě, že být učitelem s poruchou učení není pro žáky „nebezpečné“, jak se někteří respondenti domnívají?

Protože autorka splnila požadavky na diplomové práce, doporučuji ji k obhajobě. Práce přinesla zajímavé poznatky a trůfám si tvrdit, že některé z nich by mohly být publikovány, zejména v časopisech pro laickou, ale i odbornou veřejnost.

Dr. Anna Kucharská, Ph.D.

Vedoucí diplomové práce

V Praze dne 11.1.2015